

Kovács Károly a víz áráról, a mérnöki exportról és a migrációról

Vízértékelés

Az az összeg, amelyet a világon víziközművekre kellene költeni, több mint az energia-, az informatikai és a közlekedési szektor teljes infrastrukturális fejlesztési szükséglete együttesen: évente 500 milliárd dollár. Az Európai Vízügyi Szövetség és a Magyar Vízipari Klaszter vezetője szerint a hazai vízellátó rendszer pótlási forrás-szükséglete sem elhanyagolható mértékű: évi 300 milliárd forint.

■ Dubniczky Miklós

– Immár két esztendeje irányítja a vizes szakmai tömörülések kontinentális ernyőszervezetét, az Európai Vízügyi Szövetséget. Megválasztása után azt ígérte, új témákat fog feszegetni, mégpedig vízügyeink gazdasági vonatkozásait. Sikerrel járt?

– Természetesnek vesszük, hogy a csapból folyik a víz. A vízhez való jog nemcsak alapvető emberi jogként szerepel a köztudatban – és alaptörvényünkben –, hanem az élethez egyik legalapvetőbb szükségletünként is nevesítjük. A vizet a közbeszédben is nagyra értékeljük, tudtában vagyunk annak, hogy mekkora érték, s azt gondoljuk, biztosan nagyon drága is. Pedig dehogyan. Az egy háztartásra vetített összes rezsikiadás közül a vízért fizetünk a legkevesebbet. Már alelnökségem idején, majd elnöki megbízásom alatt is állandóan forszíroztam, hogy részletesen foglalkozzunk a vízellátás műszaki és technológiai kérdésein túl annak gazdasági vonatkozásaival is. Előregedett víziközmű-hálózatokat találunk szerte Európában, ötven-száz évvel ezelőtt megépült vezetékrendszerekkel, melyek döntően közberuházásként valósultak meg. Rekonstrukciójuk és az infrastruktúra-felújítás finanszírozása már önmagában óriási kihívás, de legalább ekkora feladat a szükséges kezelői humán erőforrás biztosítása, pótlása. A mérnöki kamara vízgazdálkodási szakmai tagozata is elkészítette a szervezet korfáját, amely katasztrofális állapotot tükröz.

– Az európai polgárok vajon tudják, hogy mennyit ér egy liter csapvíz?

– Amint említettem, a vízhez való hozzáférés alapvető emberi jog. Ennek az egyik olvasata az lehetne, hogy ha már jogunk van hozzá, akkor fogyasztóként lehetőleg kapjuk in-

gyen. Ez az értelmezés persze nem állja meg a helyét, hiszen a közműszolgáltatás mögött nemcsak hatalmas infrastruktúra-rendszer, de méretes szolgáltatói feladathalmaz is áll. Az európai polgárok pedig nincsenek tisztában azzal, hogy mennyibe kerül egy liter csapvíz, de még azzal sem, mennyit kell fizetni egy köbméter vízért. Egy nemzetközi tanulmányban is feltették a kérdést, hogy melyik kerül többbe: egy liter palackozott víz vagy egy liter csapvíz? A szondázott lakosság jelentős része, minden ötödik megkérdéztet vélekedett úgy, hogy a csapvíz a drágább. Ez azért letaglózó, mert a vezetékes ivóvizet köbméterben mérjük, ha úgy tetszik, tonnákban számoljuk, és egytonnányi áru fogyasztóhoz szállítása nagyjából 300 forint-

”
Egy köbméter víz egy tonna. A fővárosban naponta félmillió tonna árut juttat el a Fővárosi Vízművek a fogyasztókhoz, és ugyanennyit gyűjt be. Ha ezt az árut húsztonnás kamionokkal szállítanánk, az huszonötezer kamiont jelentene naponta.

Fotó: Szabó Balázs

ba kerül, miközben ugyanekkora összeget készek vagyunk kifizetni ezerszer kevesebb mennyiségért, egyetlen liter palackozott vízért is. Dráma lenne, és a társadalomnak igen sokba kerülne, ha elveszítenék a hitet, hogy a csapvizet is meg lehet inni. Ez esetben a mai vízdíjak többszörösét fizetnénk. A palackozott vízért kiadott összeg egyébként már meghaladja a víziközmű-szolgáltatás árbevételét, pedig még csak 0,4 liter/nap/fő palackozottvíz-fogyasztásnál járunk.

– A mai vezetékes fogyasztói vízdíjak egyáltalán fedezik a rendszerek fenntartási költségeit?

– A hálózati összköltséget tekintve egyáltalán nem. Az a feszültség, hogy a fogyasztók is elérhető áron jussanak jó minőségű vízhez és a közműrendszer is fenntartható legyen, rávilágít arra, hogy a víznek más az értéke és más az ára. Az európai Vízkeretirányelv egyik alappasszusa a szennyező fizet elv, a másik a teljes költség-megtérülés. Az elvi megközelítés szerint a működtetés, üzemeltetés és a karbantartás költségein túl a fenntartás és pótlás, valamint a környezeti terhelés költségeinek is be kellene épülniük a fogyasztási díjakba, ám ebből a csomagból országonként igen eltérő módon állnak össze a tarifák. A legnagyobb különbséget a közműszolgáltatási díjak között nem az adott ország domborzati viszonyai vagy víznyerő helyeinek sajátosságai okozzák, hanem éppen az, hogy a hálózati infrastruktúrával összefüggő költségek bekerültek-e a díjakba. A készlethasználati és környezetterhelési költség a vízdíjak mindössze egy-két százalékát teszi ki, és azokban az államokban, ahol alacsony ez a típusú rezsiköltség, ott az infrastruktúra fejlesztési költsége nem vagy minimális szinten jelenik meg a fogyasztói díjakban. Németországban a vízdíjak ötven százalékát, Svájcban pedig hetven százalékát teszi ki a pótlási költség. A közműszolgáltatás persze ettől nem okvetlenül drágább. Más oldalról közelítve a kérdést: ha nincsenek megfelelően karbantartva az infrastrukturális eszközök, a hibák, akkor a vízvesztések és a kárelhárítások jelentős költségei teszik ki a szolgáltatók ráfordításainak nagy részét. Ezek a javítások ráadásul többbe is kerülhetnek, mint a tervezett felújítások.

– Milyen munkaellátottsági helyzet jellemzi az ágazatot ma, amikor a derogációs projektek már lecsengtek, a rekonstrukciós munkák finanszírozása pedig – miután az EU ezt nem támogatja – bizonytalan?

– Az előző, 2007–2013-as uniós támogatási ciklusban megjelent, csaknem 800 milliárd forintos fejlesztési program, ami

vízminőség-javításra, szennyvíz- és csatornázási beruházásokra vonatkozott, mára javarészt lezajlott, kifutott. A fejlesztések révén nagyságrendileg ezermilliárd forintnyi víziközművagyonérték-többlet jelent meg a hazai rendszerben, amihez képest egyébként a korábban már meglévő, a hatvanas-hetvenes-nyolcvanas évtizedekben kiépített víziközműveink értéke a tizedére esett vissza, nyilvántartási értéke döntő mértékben az 1300%-os kumulált infláció miatt tizedére esett vissza, 7-800 milliárd forint. Vagyis a magyarországi víziközműrendszer könyv szerinti értéke az uniós beruházások révén több mint duplájára emelkedett. A korábban épült rendszerek pótlási értéke ugyanakkor 12-15 ezer milliárd forintra tehető. Természetesen ez a fejlesztési igény sem jelenik meg a fogyasztói díjakban, és egyelőre sem a fejlesztési stratégia, sem a finanszírozási elképzelés nem látszik. Számoljunk csak! Ha az elmúlt évtizedben beépült ezermilliárd forintot tekintem, akkor ez évente százmilliárd forintnyi fejlesztési forrás, a 15 ezer milliárd forintos pótlási szükséglet esetében azonban – egyenletes pótlást feltételezve, ötvenéves pótlási ciklussal számolva – 300 milliárd forintnyi éves pótlási szükségletet jelentene.

– A hazai víziparnak pedig stabil és kiszámítható piacot biztosítana...

– Hosszú időre. Tervezői oldalról ugyanakkor reagálnunk kell egy másik, az elmúlt húsz esztendőben bekövetkezett drámai változásra is. A hetvenes-nyolcvanas évtizedben – de még a kétezres évek elején zajló beruházásoknál is – lakosonként még 200–250 liter/fő/nap fogyasztási értékekkel terveztünk, a kapcsolódó ipari fogyasztás mértékét pedig az éppen aktuális ipari struktúrához igazítottuk. Ehhez képest mind a két területen csökkenés figyelhető meg. A lakossági vízfogyasztás a főváros esetében 100 liter/fő/napra, tehát a felére csökkent, és az ipari fogyasztás is jelentős mértékben zsugorodott, leépült, miközben a hálózati ellátórendszer az eredeti követelményekhez van kiépítve. Ezért a rekonstrukció tervezésénél 15 évre előrevetített gördülő fejlesztési tervet kell készíteni. Ennek magában kell foglalnia nemcsak az egyes szakaszoknak az átmérőben való cseréjét, hanem hidraulikai méretezését is, mert a csökkent fogyasztás mellett vízellátó rendszereink túlméretezettek.

– Mindez komoly mérnöki tervezői közreműködést igényelne.

– Igen, de erre a 2-300 milliárd forint/év rekonstrukciós volumenre – ami az iparágat egyenletesen el tudná látni munkával – e